

ÚČASTNÍCI KONFERENCIE

Benko Juraj
Csányi Peter
Čižmariková Gabriela
Deák Dušan
Dočekalová Pavla
Duchoň Michal
Gažiová Alojzia
Hetényi Martin
Hollá Jana
Horváth Peter
Húska Peter
Ivanič Peter
Javor Martin
Klimovský Daniel
Kollárová Ľubica
Korčok Martin
Könösziová Lucia
Kubeczka Aleš
Kulášová Erika
Lacko Martin
Lenč Jozef
Letavajová Silvia
Lylová Hana
Mekelová Danka
Mičko Peter
Pavuková Soňa
Pecina Jozef
Priečko Martin
Pukančík Milan
Strnadová Lenka
Sučanská Mária
Sumilasová Michaela
Syrný Marek
Šedo Jakub
Šmigel Michal
Štefančík Radoslav
Štibraný Viliam
Štrauss Dušan
Šusteková Ivana
Tóth Sándor
Tunkrová Lucie
Varšo Ivan

ISBN 80-89034-51-9
EAN 9788089034512

UNIVERZITA SV. CYRILA A METODA V TRNAVE
Filozofická fakulta

KATEDRA POLITOLÓGIE • KATEDRA ETNOLÓGIE • KATEDRA HISTÓRIE

PERSPEKTÍVY ŠTÚDIA A VÝSKUMU V SPOLOČENSKÝCH VEDÁCH

Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie
doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov
Trnava, 14. november 2003

Jozef LENČ
Jozef PECINA
Martin PRIEČKO
Viliam ŠTIBRANÝ
(eds.)

Trnava
2004

**Filozofická fakulta Univerzity sv. Cyrila a Metoda
v Trnave
v spolupráci so
Slovenskou spoločnosťou pre regionálnu politiku pri
SAV**

**Perspektívy štúdia a výskumu v spoločenských
vedách
(zborník z konferencie doktorandov a mladých
vedeckých pracovníkov – Trnava, 14. november
2003)**

**Editori:
LENČ, Jozef – PECINA, Jozef – PRIEČKO, Martin –
ŠTIBRANÝ, Viliam**

Trnava 2004

Filozofická fakulta Univerzity sv. Cyrila a Metoda
v Trnave
Slovenská spoločnosť pre regionálnu politiku pri SAV

Recenzenti:

Doc. PhDr. Vojtech Wagner, CSc.
Mgr. Martina Bucková, PhD.

Vedecký výbor konferencie:

Prof. PhDr. Ján Podolák, DrSc.
Prof. PhDr. Rastislav Tóth, CSc.
Doc. PhDr. Ružena Kozmová, CSc.
Doc. PhDr. Stanislav Hurčík, CSc.
PhDr. Peter Horváth

**Perspektívy výskumu a štúdia v spoločenských
vedách**

(zborník z konferencie doktorandov a mladých
vedeckých pracovníkov – Trnava, 14. november 2003)

Editori:

Mgr. Jozef Lenč - Mgr. Jozef Pecina - PhDr. Martin Priečko
- PhDr. Viliam Štibraný

Za obsahovú a jazykovú stránku príspevkov zodpovedajú autori.

© Katedra politológie, Katedra etnológie a Katedra histórie
Filozofickej fakulty Univerzity sv. Cyrila a Metoda, Trnava 2004

ISBN 80-89034-51-9
EAN 9788089034512

Obsah

Úvodom	7
I. POLITOLOGICKÁ SEKCIA	11
PAVLA DOČEKALOVÁ: Vztahy mezi centry moci v České republice v otázkách zahraniční politiky	13
PETER HORVÁTH: Prezident ako ústavná funkcia	21
ALOJZIA GAŽIOVÁ: Politické a ideové zdroje vývoja občianskej spoločnosti	27
DANIEL KLIMOVSKÝ: Interdisciplinárnosť verejnej správy	35
ALEŠ KUBECZKA: Výchova k evropanství – k čemu vlastně?	40
JOZEF LENČ: Politická participácia islamských politických a náboženských organizácií v Európe	46
HANA LYLOVÁ: Regionalizace Evropy jako výzva národnímu státu?	53
JAKUB ŠEDO: Trendy volebních reforem v transformujících zemích	62
LUCIE TUNKROVÁ: Vliv asociční strategie EU na demokratizaci politických institucí zemí Střední Evropy	71
II. ETNOLOGICKÁ SEKCIA	81
DUŠAN DEÁK: Podmienky rozvoja mimoeurópskej etnológie na Slovensku	83
JANA HOLLÁ: Vzájomné vzťahy Islamu a západu (teoretické prístupy k danej problematike)	90
MARTIN PRIEČKO: Mcdonaldizácia kultúry z pohľadu etnológie	95
MICHAELA SUMILASOVÁ: Aplikácia kategórie rod – gender v oblasti rituálneho správania partnerov	103
SILVIA LETAVAJOVÁ: Etnické a náboženské stereotypy	110
MILAN PUKANČÍK: Vybrané problémy starostlivosti o utečencov na Slovensku	117

SÁNDOR TÓTH: Vplyv slovenských škôl na identitu jednotlivca ...	123
IVANA ŠUSTEKOVÁ: Remeslá a neroľnícke zamestnania a ich vplyv na asimiláciu slovenského obyvateľstva v Maďarsku a Chorvátsku	127
MARTIN KORČOK: Vplyv politickej situácie na život Židov v Česko-slovensku v rokoch 1945 - 1968	133
GABRIELA ČIŽMARIKOVÁ: Z činnosti Dokumentačného centra rómskej kultúry na Slovensku pri SNM-EM v Martine	140
III. HISTORICKÁ SEKCIA	145
JURAJ BENKO: Metodológia ako prirodzená súčasť a problém historiografie	147
MARTIN LACKO: Nové trendy v interpretácii slovenských dejín 1939 - 1945	153
MAREK SYRNÝ: Nové pohľady na povojnové Slovensko v ponovembrovej historiografii	160
PETER IVANIČ: Miesto histórie v súčasnej spoločnosti očami študentov histórie na UKF v Nitre	166
MÁRIA SUČANSKÁ: „Národné stereotypy“ ako historický fenomén v slovenskej historiografii po roku 1989 a možnosti ďalšieho výskumu	168
MARTIN JAVOR: Slobodomurárske hnutie v 18. storočí v záujme stredoeurópskej historiografie	175
VILIAM ŠTIBRANÝ: Slovenskí vojaci na východnom fronte a pretraktovanie tejto otázky od konca 2. svetovej vojny až po súčasnosť	181
MICHAL ŠMIGEL: Opcie ako fenomén Československej povojnovej politiky	185
JOZEF PECINA: Povstalecké poľné delostrelectvo v Turci	191
PETER CSÁNYI: Centrum osmanskej moci na Slovensku	197
Zoznam autorov príspevkov	204

Contents

Foreword	7
I. SECTION OF POLITICAL SCIENCES	11
PAVLA DOČEKALOVÁ: The relations between the centuries of power in Czech republic in questions of foreign politics ...	13
PETER HORVÁTH: President as a constitutional function	21
ALOJZIA GAŽIOVÁ: Political and ideological sources of development of civic society	27
DANIEL KLIMOVSKÝ: Interdisciplinarity of Public Administration	35
ALEŠ KUBECZKA: Education towards Europeanism - why exactly?	40
JOZEF LENČ: Political participation of Islamic political and religious organizations in Europe	46
HANA LYLOVÁ: Regionalisation of Europe as a challenge to nation-state?	53
JAKUB ŠEDO: Trends of electoral system reforms in transforming countries	62
LUCIE TUNKROVÁ: Influence of association strategy of the EU on the democratization of political institutions of Central European countries	71
II. ETHNOLOGICAL SECTION	81
DUŠAN DEÁK: Conditions of development of the non-European ethnology in Slovakia	83
JANA HOLLÁ: Mutual relations between Islam and the Western Culture (Theoretical approaches to given problems)	90
MARTIN PRIEČKO: McDonalidization of culture from the point of view of ethnology	95
MICHAELA SUMILASOVÁ: The application of gender category in the field of ritual behavior of partners	103
SILVIA LETAVAJOVÁ: Ethnic and religious stereotypes	110

MILAN PUKANČÍK: Selected problems of refugee care in Slovakia	117
SÁNDOR TÓTH: Influence of Slovak schools on the identity of an individual	123
IVANA ŠUSTEKOVÁ: Craft and non-agricultural occupations and their impact on Slovak inhabitant assimilation in Hungary and Croatia	127
MARTIN KORČOK: Influence of the political situation on the life of Jews in Czechoslovakia in 1945-1968	133
GABRIELA ČIŽMARIKOVÁ: From the activities of Documentary Centre of Roma Culture in Slovakia at SNM-EM in Martin	140
III. HISTORICAL SECTION	145
JURAJ BENKO: The methodology as organic component and problem of historiography	147
MARTIN LACKO: New trends in the interpretation of Slovak history of 1939 - 1945	153
MAREK SYRNÝ: A new views about postwar Slovakia in the post-November historiography	160
PETER IVANIČ: The position of history in contemporary society in eyes of students of the history in UKF in Nitra	166
MÁRIA SUČANSKÁ: "National Stereotypes" as a historical pheno-menon in the Slovak historiography after 1989 and the possibilities of the further research	168
MARTIN JAVOR: Freemasonry in the 18 th century in focus of central-European historiography	175
VILIAM ŠTIBRANÝ: Slovak troops at the Eastern Front and the question of this topic from the end of WWII to the present day	181
MICHAL ŠMIGEL: Option as a phenomenon of Czechoslovak post-war politics between 1945 - 1947	185
JOZEF PECINA: Insurgent field artillery in the region of Turiec	191
PETER CSÁNYI: Center of Ottoman power in Slovakia	197
List of authors	204

Úvodom

Zborník "*Perspektívy štúdia a výskumu v spoločenských vedách*", dostávajúci sa Vám do rúk, je súborom vybraných príspevkov, ktoré odznali na rovnomennej medzinárodnej vedeckej konferencii doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov na pôde Filozofickej fakulty Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave dňa 14. novembra 2003.

Toto vedecké podujatie sa konalo ako nultý ročník, ktorý by mal odštartovať ďalšie podobné interdisciplinárne stretnutia mladých vedec-kých pracovníkov v oblasti spoločenských vied.

Hlavnými organizátormi a odbornými garantmi podujatia boli Slovenská spoločnosť pre regionálnu politiku pri SAV a Filozofická fakulta Univerzity sv. Cyrila a Metoda, pričom na jej príprave a samotnom priebehu aktívne spolupracovali Katedra politológie FF UCM, Katedra etnológie FF UCM a Katedra histórie FF UCM.

Dôvodov, prečo sa spomenuté vedecké inštitúcie rozhodli zorganizovať toto podujatie, je niekoľko. Hlavným je snaha o predstavenie najnovších trendov vo vedeckom skúmaní v jednotlivých, do veľkej miery podobných vedeckých odborov. Ďalším dôvodom je prehĺbenie interdisciplinárnych možností štúdia problematických okruhov, z ktorých mnohé, ako to predostiera aj naša konferencia, sa objavujú vo všetkých spomenutých vedných disciplínach a vyžadujú si spoločnú participáciu na ich riešení. Nemenej dôležitým prínosom konferencie je aj nadviazanie nových a podnetných kontaktov tak v rámci jednotlivých vedných odborov, resp. sekcií, ako aj medzi samotnými vednými disciplínami.

Cieľom konferencie je poskytnúť potrebný primárny priestor na prezentáciu svojich vedeckých poznatkov najmladšej vekovej skupine doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov do 35 rokov, ktorí pôsobia na univerzitách a iných akademických pracoviskách v krajinách strednej Európy. Pozornosť by sa mala venovať najmä už spomenutým vedným odborom s dôrazom na interdisciplinárnu spoluprácu pri riešení niektorých problémov spoločenskej problematiky. Ďalším cieľom konferencie je zdôraznenie významu doktorandského vzdelávania a prípravy na dráhu špičkových vedeckých pracovníkov. Taktiež ide o snahu zmapovať stav a perspektívy tejto formy vzdelávania, ako aj uplatnenia mladých vedeckých pracovníkov, komparovať možnosti a úroveň kvality doktorandského vzdelávania, hĺbky rozpracovanosti a použitých metód pri riešení súčasných problémov spoločenskej praxe.

Literatúra

Zákon Národnej rady Slovenskej republiky zo 20. júna o azyle 480/2002 Z.z.

Migračný úrad MV SR: *Prehľad žiadateľov o priznanie postavenia utečenca (PPU) za rok 2001*, www.minv.sk/migracny%20urad/migracnyutectabrok2001.htm.

Migračný úrad MV SR: *Žiadatelia o priznanie postavenia utečenca*, www.minv.sk/migracny%20urad/index.htm.

Migračný úrad MV SR, UNHCR: *Príručka pre žiadateľov o priznanie postavenia utečenca*. 2001.

UNHCR: *Kritériá a postupy pre udeľovanie štatusu utečenca*. Ženeva 1992.

Summary

Selected problems of refugee care in Slovakia

Contribution refers to refugee situation in Slovakia. It presents the basic legislative background and the system of care, the process of refugee status determination and situation after determination of asylum. Introduces the situation in refugee camps and shortly informs about related service of other institutions and organisations involved in the system of refugee care.

Vplyv slovenských škôl na identitu jednotlivca

Sándor Tóth

V máji 2003 Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku so sídlom v Békešskej Čabe organizoval súťaž pre deti a mládež pod názvom: *Zo školských lavíc do života*. Prvá etapa vedeckého programu: *Slovenčina v Maďarsku*, ktorý uskutočňovali pracovníci ústavu, prebiehal v Békešskej župe. Úlohou projektu bolo zmapovať používanie slovenčiny v jednotlivých sférach života, najmä v oblasti školstva. Súťaž mala za cieľ, okrem iného, aj zozbieranie materiálu k danému výskumu. Jednou zo sociolingvistických bádateľských metód je dotazníkový zber materiálu. Vstupnou úlohou detí bolo vyhľadať respondentov a dať im vyplniť dotazník. Následne bolo s niektorými voľne vybranými respondentmi vykonané aj interview o ich životnej dráhe.

Dotazník obsahoval otázky, týkajúce sa používania slovenského jazyka, názorov na slovenské školstvo a vplyvu týchto faktorov na životnú dráhu danej osoby. Dotazník bol formulovaný v slovenskom jazyku. Rovnako boli formulované aj odpovede – v slovenskom jazyku, len v ojedinelých prípadoch boli niektoré výpovede (týkajúce sa napríklad profesie alebo národnosti) písané v maďarskom jazyku, v jednom prípade dokonca v anglickom jazyku (*slovak*). Cieľom výskumu bolo nielen získať materiál k programu *Používanie slovenčiny*, ale aj upriamiť pozornosť na tému slovenského školstva v Maďarsku, poukázať na súvislosti a vzťah návštevy slovenskej školy a uplatnenie (prezentovanie) identity, resp. uplatnenie sa v živote. Až doposiaľ sa nám podarilo spracovať 110 vyplnených dotazníkov, v budúcnosti však plánujeme získať ďalšie.

Spracovanie údajov prebiehalo predovšetkým metódou triedenia dotazníkov a hľadania súvislostí medzi odpoveďami. Chceli sme zistiť, aké sú typické postoje k slovenskej škole, k identite a k jazyku. Obraz, ktorý sme dostali je pestrý, odzrkadľuje rôznorodosť životných osudov a dajú sa z neho vyčítať mnohé spôsoby pretrvávania slovenského jazyka v menšinovom prostredí.

Do okruhu respondentov, ktorí žiakom vyplňovali dotazníky, patrili predovšetkým pedagógovia, predstavitelia slovenského kultúrneho života. Neboli vynechaní však ani mladí ľudia, známi žiakom a členovia ich rodín. Respondentov je možné rozdeliť do vekovej kategórie: do 40 rokov a nad 40 rokov a podľa toho, či sa naučili po slovensky

v domácom prostredí alebo v škole. Mladší respondenti už nedisponovali takými dobrými vedomosťami slovenského jazyka ako starší, a to predovšetkým z dôvodu, že sa slovenský jazyk učili v škole. V tejto súvislosti sa však vyjadrili aj starší respondenti a to v zmysle, že ich vedomosti by boli omnoho slabšie bez vyučovania slovenčiny. Žiakmi zozbieraný materiál pochádzal väčšinou z oblasti Békešskej župy, ale aj na okolí Nového Mesta pod Šiatrom a Čívy. Výskum plánujeme rozšíriť na celomaďarský.

Výsledky výskumu

Najaktívnejšie je slovenčina používaná a rovnako aj slovenská identita deklarovaná tou časťou respondentov, ktorí pracujú v oblasti slovenského školstva alebo slovenských organizácií, a to bez ohľadu na ich vek, bydlisko alebo iné okolnosti. Vplyvom slovenských škôl žijú títo respondenti aktívnym kultúrnym životom, sú členmi organizácií, ich deti ovládajú slovenský jazyk aspoň pasívne, chodia do slovenskej školy. Sú to väčšinou pedagógovia a predstavitelia menšinových samospráv, oni naznačili slovenskú alebo dvojité identitu. Je možné konštatovať, že práve táto časť obyvateľstva je tzv. "tvrdou kôrou" menšiny. Situáciu ilustruje výpoveď jedného z informátorov, ktorou reagoval na otázku: Prečo chcete, aby vaše dieťa navštevovalo slovenskú školu? *"Chcem si zachovať slovenčinu, sem chodili aj moji predkovia."* Iný sa vyjadril: *"U mňa je to vážene, aby vedel, kde sú naše korene."* Jednou z odpovedí na otázku - ako ste sa naučili po slovensky? - bolo: *"Počula som slovenské slová, keď som bola veľmi maličká."*

Medzi informátormi sa vyskytla skupina, ktorej členovia používajú slovenčinu prevažne v profesii, naopak, v omnoho menšej miere v domácom prostredí. Ich postoj k slovenskej škole je rovnako pozitívny, avšak slovenského kultúrneho života sa sa aktívne nezúčastňujú. Daní respondenti žijú predovšetkým v menších lokalitách.

Respondenti vo veku 30 - 40 rokov mali možnosť počuť slovenčinu len od svojich starých rodičov. Informátori stredoškolského vzdelania ovládajú slovenský jazyk len pasívne. Mnohí z nich naznačili svoju maďarskú národnosť, týkalo sa to predovšetkým respondentov, žijúcich v maďarských mestách ako Gyula, Orosháza alebo v miešanom manželstve. Aj oni sa však vyjadrili, že slovenská škola je dôležitá a mala pozitívny vplyv na ich životnú dráhu. Svoje deti by dali do slovenských škôl predovšetkým z praktických dôvodov: *"Aj ja som sa cítil dobre v slovenskej škole."*, *"Je tu dobrý učiteľský zbor."* *"Lahšie sa učí iné jazyky, škola je ako malá rodina, je málo detí, preto učitelia majú viac času na*

dieťa". *"Komunikovať vo viacerých jazykoch znamená prednosť"*. Len v ojedinelých prípadoch sa vyjadrili, že je lepšie, keď sa dieťa nenaučí po slovensky, lebo: *"je to pre nich ťažké"*. Je zrejme, že títo ľudia berú existenciu slovenčiny a slovenskosti v ich živote ako prirodzený jav, nezaoberajú sa tým však príliš hlboko, hlavne, keď sa so slovenským jazykom nestretávajú na pracovisku. Aj táto časť respondentov, ktorá slovenský jazyk používala len sporadicky, sa o účinkovaní slovenskej školy vyjadrila pozitívne. Spomedzi 110 odpovedí sme zaznamenali len jedinú negatívnu odpoveď v zmysle: *"že by nič nestratila, keby nebola chodila do tej školy."*

Význam školy, v ktorej sa vyučuje slovenský jazyk, môže spočívať v samoúčelnom upevňovaní identity a jazyka. Je potrebné, aby deti obstáli v živote a pritom nezabudli na svoje korene. Tí, ktorých profesia má spojitosť so slovenským jazykom, sú na prvý pohľad naozaj "aktívnejší" Slováci. V iných profesiách a zamestnaniach mimo menšinového života je omnoho ťažšie ostať Slovákom. Respondenti, ktorí majú jazykový základ zo slovanských škôl, sa nestratia a hodnotia všetko, čo je spojené so školou, pozitívne, a to nezávisle od faktu, že v súčasnosti ovládajú slovenský jazyk len na pasívnej úrovni.

Je všeobecným javom je, že mladí ľudia sa odšťahovávajú do oblastí s lepšími pracovnými možnosťami (do miest, na Zadunajsko), čo v prípade používania slovenčiny komplikuje situáciu. História Slovákov a s tým aj slovenčiny v tomto regióne sa niesla v znamení "odtrnutých koreňov":

1. Odšťahovanie sa na Dolnú zem zo slovenského etnického regiónu Uhorska.
2. Po roku 1918 - pretrhnutie kontaktov so slovenskými územiami na Slovensku, v Rumunsku a v Juhoslávii.
3. Výmena obyvateľstva – pokus o stalinistické riešenie etnickej otázky s vagónmi. Cieľom tohto zásahu bolo síce, aby bolo čím menej Maďarov na Slovensku, ale výsledkom je, že maďarská komunita na Slovensku nebola natoľko poškodená ako Slováci v Maďarsku.
4. Zánik tradičného spôsobu ľudového života v povojnovom období a hlavne v časoch kolektívizácie. Tento proces prebiehal vo všetkých spoločnostiach v Európe, ale v tomto prípade znamenal aj etnokultúrne zmeny.
5. Úpadok vidieka a poľnohospodárstva od 80. rokov 20. storočia. Ekonomické zmeny po r. 1990 až do dnes vyvolávali situáciu, keď sa otázka používania slovenského jazyka alebo maďarského jazyka dostáva do pozadia.

Zložitá problematika Slovákov v Maďarsku má dvojaké tendencie: Na jednej strane veľký pokles používania slovenčiny v súkromnej sfére, na strane druhej slovenské samosprávy, nadšení pedagógovia a aktívna civilná sféra môže revitalizovať "Slovač", aj keď nie v pôvodnej forme. Pozitívne tendencie v novších časoch stelesňujú menšinové samosprávy, rozvoj menšinového školstva a už samotný fakt, že pozostatky Slovákov v tomto regióne neohrozujú zásahy zhora. V tomto období sú ale odkázaní na to, ako si vedia pozbierať sily a kompenzovať negatívne účinky hore uvedených historických zlomov. Riešenie týchto problémov na vedeckej úrovni musí byť interdisciplinárne, vyžaduje si spoluprácu etnológov, sociológov, jazykovedcov, pedagógov a ekonómov.

Summary

Influence of Slovak schools on the identity of an individual

The author of the article carried out the first stage of questionnaire research in order to find out the coherence between the education in Slovak schools and further career of informant or the influence of this kind of education to the identity of individual. The research proved the positive attitude of former students of Slovak schools to their alma maters and also significant role of national system of schools in minority background.

Remeslá a neroľnícke zamestnania a ich vplyv na asimiláciu slovenského obyvateľstva v Maďarsku a Chorvátsku

Ivana Šusteková

V širokej verejnosti a zavše aj v odborných kruhoch pretrváva predstava o etnológii ako vede o kultúrnych tradíciách roľníkov a pastierov. Z hľadiska potreby komplexného obrazu kultúry v sociálnom kontexte, geografickom priestore a historickom čase je však nevyhnutné dokumentovať spôsob života a kultúru všetkých súčastí spoločnosti. Pokiaľ konštatujeme, že remeselníci, robotníci, baníci, železničiarci a i. žijú v osobitých podmienkach vlastným životom, ktorý je v jednotlivých sférach ich existencie špecifický, štúdium týchto sociálnych skupín nemožno považovať za samoúčelné (ČUKAN 2001:15-16). Najmä nie vtedy, keď si uvedomíme, že práve zamestnania sú jedným z činiteľov, ktorý ovplyvnil priebeh asimilácie Slovákov na Dolnej zemi.

V príspevku sa venujem niekoľkým okruhom problémov. Zmienujem sa o neroľníckych zamestnaniach, základných faktoroch, ktoré prispeli k urýchleniu či spomaleniu asimilácie, zaoberám sa otázkou vplyvu remeselníkov na procesy etnického splyvania slovenskej minority s obklopujúcim etnikom. Vychádzala som z materiálu získaného terénnym výskumom v obciach Kestúc, Rudabaňčka, Nižný Regmec, Čanádalbert, Ambróz a Pitvaroš v Maďarsku a Jelisavec v Chorvátsku, ale aj z informácií pochádzajúcich z odbornej literatúry.

Spomedzi neroľníckych zamestnaní boli medzi tamajšími obyvateľmi rozšírené najmä remeslá, drevorubačstvo, furmanstvo, trhovníctvo a priekupníctvo, nezriedka aj vinohradníctvo. Spomenúť treba aj prácu na rybníkoch (napr. Jelisavec), železnici, v bani, odchody do služby a nádenníctvo. Všetky tieto zamestnania okrem príjmu do domácnosti znamenali aj kontakty s okolitým slovenským a maďarským (chorvátskym), resp. aj nemeckým či iným obyvateľstvom. Ovplynili ich spôsob života, tradičnú kultúru, svetonázor i mieru asimilácie. V niektorých prípadoch fungovali ako etnodiferenčný prvok. Taká bola napr. výroba ľubových košov z lyka *žestiky*, ktorou sa odlišuje slovenské obyvateľstvo od chorvátskeho (*"Ešte mnohí Jelisavčaňia robia koše, ale len Slováci Chorváti koše nerobia."*).